

Tartu Ülikool
Filosoofiateaduskond
Eesti kirjanduse õppetool

Kaisa Salm
SPLIIN HEITI TALVIKU JA CHARLES BAUDELAIRE'I LUULES
Bakalaureusetöö

Juhendaja professor Tiina Ann Kirss

Tartu 2008

Sisukord

Sissejuhatus	3
1. Tõnu Õnnepalu „Kurja õied“	5
2. Sõna <i>spliin</i> etimoloogia	9
3. Heiti Talviku „Paaria“ ja „Elegia“ analüüs	10
3.1. „Paaria“	11
3.2. „Elegia“	12
4. Charles Baudelaire’i „Spliin. Ma olen kui kuningas“ ja „Spliin. Mul rohkem on mälestusi“ analüüs	14
4.1. „Spliin. Ma olen kui kuningas“	14
4.2. „Spliin. Mul rohkem on mälestusi“	15
5. Talviku lüürilise mina <i>spliin</i>	18
6. Baudelaire’i lüürilise mina <i>spliin</i>.....	21
7. Depressioon ja <i>spliin</i>	24
7.1. Talviku <i>spliin</i> ja depressioon	26
7.2. Baudelaire’i <i>spliin</i> ja depressioon	27
7.3. Kas <i>spliin</i> on vaimne häire?	28
8. Ühiseid ning erinevaid jooni Talviku ning Baudelaire’i <i>spliinis</i>.....	29
9. Naised ja <i>spliin</i>	30
9.1. Baudelaire’i inspiratsioon	31
9.2. Talviku inspiratsioon.....	32
10. Kokkuvõte.....	34
Kirjandus.....	37
Spleen in the poetry of Heiti Talvik and Charles Baudelaire. Summary.....	39
Lisa 1. Talvik „Paaria“, „Elegia“	40
Lisa 2. Õnnepalu „Spliin. Mul rohkem on mälestusi“, Baudelaire „Spleen. J’ai plus de souvenirs“	42
Lisa 3. Õnnepalu „Spliin. Ma olen kui kuningas“, Baudelaire „Spleen. Je suis comme le roi“	44
Lisa 4. Sang „Spliin. Mu mälestuste last“, Kross „Spliin. Ma olen kui vürst“	45

Sissejuhatus

Käesolevas töös on püütud anda ülevaade Charles Baudelaire'i ja Heiti Talviku luuletustes esinevast meeleolust, mida nimetatakse *spliiniks*. Baudelaire'i luuletused, mida lähemalt analüüsitakse on „Spliin. Ma olen kui kuningas“ ja „Spliin. Mul rohkem on mälestusi“. Need on pärit „Kurja õite“ esimesest tsüklist „Spliin ja ideaal“. „Kurja õied“ („Les Fleurs du Mal“) ilmus esmakordselt 1857. aastal. Käesolevas töös kasutatakse prantsusekeelse originaali asemel Tõnu Õnnepalu tõlkeid, mis ilmusid 2000. aastal kogumikus „Les Fleurs du Mal. Kurja õied“. Heiti Talvikult vaadeldakse lähemalt „Paariat“ ja „Eleegiat“, mis pärit autori esimesest kogumikust „Palavik“ aastast 1934.

Baudelaire'i tekstide valikul sai määravaks ühtne meeleolu, mis mõlemas välja tuleb. Lisaks sellele on „Spliinis. Mul rohkem on mälestusi“ autori enda spliinidefintsioon. Talviku luuletustes oli oluline leida ühiseid motiive ning meeleolusid Baudelaire'i omadega. „Eleegias“ alguse saanud enesehävituslik meeleolu on „Paarias“ edasi arendatud ning osalt ka lõpuni viidud. „Palaviku“ „Eleegia“ ei ole Talviku ainuke sellenimeline luuletus. „Kohtupäevas“ on palad „Eleegiliselt“ ning „Eleegia“. Käesolevas töös nendevahelistel võimalikel seostel ei peatuta, sest eesmärk on saada selgust Talviku spliinitundes.

Kuna Baudelaire'i puhul analüüsitakse eestikeelseid tõlkeid, siis on esimeses peatükis tutvustatud Õnnepalu tõlkepoetikat ning selgitatud sellise valiku põhjuseid. Välja on toodud ka ajakirjanduses esinenud kriitikat.

Töö teises peatükis peatutakse lähemalt *spliini* mõistel. Andrus Saareste „Eesti keele mõistelise sõnaraamatu“ põhjal on moodustatud sõnapere ning seda „Võõrsõnade leksikoni“ vastega võrreldud. Saareste mõisteline sõnaraamat annab ka prantsusekeelse vaste, mis on samuti välja toodud ning Kallista Kanni „Prantsuse keele sõnaraamatu“ abil tõlgitud. Kuna sõna *spliin* (ingl *spleen*, pr *spleen*) tuleb prantsuse keelde inglise keelest, siis on antud ka inglisekeelsed vasted ning sünonüümid.

Kolmandas peatükis analüüsitakse Talviku „Paariat“ ja „Eleegiat“. Lähilugemisel on püütud mõista lüürilise mina mõttemaailma, tegude tagamaid ning meeleolu. Neljandas peatükis on samadel eesmärkidel vaadeldud Baudelaire'i „Spliini. Ma olen kui kuningas“ ning „Spliini. Mul rohkem on mälestusi“.

Viiendas ja kuuendas peatükis on püütud edasi anda vastavalt Talviku ning Baudelaire'i lüürilise mina spliini olemust, võimalikke põhjuseid ning väljundeid.

Seitsmes peatükk kirjeldab depressiooni kui tänapäeva nõ moehaigust. Tutvustades depressiooni põhjuseid ja sümptoome püütakse seletada nii Talviku kui Baudelaire lüürilise mina spliini ning depressiooni erinevusi ning võimalikke sarnasusi. Võrdlus depressiooni kui psühhiaatrilise häirega, millele ravi leidub, näitab, mil määral on spliini tekkepõhjused meditsiinilised. Selliste põhjuste taustal saab omakorda analüüsida mõlema autori lüürilise mina meeleolumuutuse tagamaid. Lisaks aitab selline võrdlus mõista, kui tõsine haigus spliin on, kas see on ainult ühe inimese psüühiline traagika või midagi kergemat, mis väljendub üldisemalt maailmavaates.

Kaheksandas peatükis on võrreldud Baudelaire'i ja Talviku spliini ning välja toodud põhjuslikud erinevused ning sümptomaatilised sarnasused. Kuigi esimesel lugemisel tunduvad mõlema autori valitud luuletused küllaltki sarnased, siis lähemal uurimisel selgub nende sügavam tähendus ning saab selgeks, mil määral nad teineteisest ikkagi erinevad.

Üheks suuremaks erinevuseks on Talviku ja Baudelaire'i suhe naistesse. Kui viimasel on naised inspiratsiooniks, siis Talvikul on nad osa tema lüürilise mina poosist. Üheksandas peatükis on naistel ning nende mõjul luuletajate loomingusse lähemalt peatutud.

Selle teemaga tegelema hakates ning materjali otsides pöördusin ka Kirjandusmuuseumi poole, et saada Aleksander Aspeli käsikirja Baudelaire'i ja Talviku luulest. Viite selle olemasolule sain Anne Lange artiklist „The Yale lectures on estonian poetry“, mis ilmus 2002. aasta 12. juuli „Sirbis“. Selle järgi on Eestisse jõudnud Vincent B. Leitchi käsikiri „The Poetry of Estonia: Essays in Comparative Analysis“, mis peaks ka Aspeli vastavat artiklit sisaldama. Paraku ei suutnud Kirjandusmuuseumi kultuuriloolise arhiivi vastutulelikud töötajad selle asukohta tuvastada.

1. Tõnu Õnnepalu „Kurja õied“

Käesolevas töös võrreldakse Heiti Talviku luuletusi Tõnu Õnnepalu Charles Baudelaire'i tõlgetega, mis ilmusid 2000. aastal kogus „Kurja õied“. Talviku luuletused on võetud 1934. aastal ilmunud kogumikust „Palavik“. Kuna töö aluseks ei ole prantsusekeelne Baudelaire, siis on vajalik Õnnepalu tõlkepoetikat tutvustada ning sellist valikut lähemalt põhjendada.

Luule võimalikult täiuslikuks mõistmiseks on otstarbekas seda alati originaalkeeles lugeda, sest tõlkimisel läheb keelebarjääri tõttu alati midagi kaduma. Seda isegi siis, kui tõlkija mõistab vastavat keelt perfektselt ning oskab end selles väljendada pea sama hästi kui oma emakeeles. Põhjus on siinjuures selge: üht ja sama võib keeliti väga erinevalt öelda ning öeldu mõistmisel mängib suurt rolli ka vastava keele kultuuritaust. Luules on olukord aga eriti keeruline, sest sümbolite edasiandmine nende algupärase tähenduses on väga keeruline, kui mitte isegi võimatu. Samas on needsamad sümbolid luule terviklikuks mõistmiseks väga olulised. Lisaks sümbolitele ning sisule üldiselt mängib tihti kaasa vorm. Rütmi, riimide ning värsimõõdu täpne edasiandmine teise keelde ei toimu ilma teatavate järeleandmistega ning üldistusteta. Nendele põhjustele viitab ka Tõnu Õnnepalu „Kurja õite“ järelsõnas ning alljärgnevalt neid seisukohti ka tutvustatakse.

Õnnepalu on loobunud riimidest, sest esiteks on need Baudelaire'il väga tähendusrikkad ning teiseks pole prantsusekeelsete riimide tõlkimisel toodavad sisulised ohvrid väärt „neid natuke naeruväärselt kokkukõlksuvaid värsse“ (Baudelaire 2000: 484). Keeleerinevustest tingituna polegi riimimine alati kõige tulemusrikkam. Eesti keeles on sõnarõhk esimesel, prantsuse keeles viimasel silbil – nii on häälduselt sarnaste silpidega lõppevatel sõnadel väga palju puhtaid riime, seda enam, et tihti on viimaseks silbiks mingi lõpuliide. Eesti keeles on aga ka selliseid sõnu, millele leidub ehk ainult üks riim. Lisaks riimidele on kõrvale jäetud ka värsimõõt, mille matkimine oleks teatud ohvritega küll võimalik, kuid

mitte põhjendatud. Üheks põhjuseks võib jälle tuua keelte erinevuse. Kirjapildis on sõnad prantsuse ning eesti keeles enam-vähem ühepikkused, kuid häälduses kulub prantsuse keeles kolmandiku võrra vähem silpe sama väljendamiseks kui eesti keeles. Samasse värsiskeemi äramahtumiseks peab otsima võimalikult lühikesi vasteid ning ka sisus kokkuvõtteid ning ärajätteid tegema. (Baudelaire 2000: 484-485) Siinjuures võrdleb Önnepalu Baudelaire'i tõlkimist mõne filosoofilise traktaadi tõlkimisega, mille puhul oleks selline lühendamise skandaal – „Säärane luule nagu Baudelaire'i oma on aga tähendusest tihti palju enam laetud kui mõni filosoofia ... ja ometi ei nähta kogu selle mõtte-ehitise mahalammutamises ja hoopis piiratud rekonstrueerimises tõlke nime all midagi laiduväärset...“ (Baudelaire 2000: 486). Oma tõlkemeetodi kaitseks on Önnepalu kirjutanud, et tõlke kõrval on ka originaal prantsuse keeles ning kes vähegi keelt mõistab, võib sealt Baudelaire'i luule muusikalisi kõlasid jälgida. Tõlked on abiks ka neile, kes oskavad keelt rohkem, kuid siiski mitte piisavalt, et originaalis lugeda. Önnepalu ei pretendeeri sisuliselt täpsele tõlkele, vaid on püüdnud edasi anda „Baudelaire'i mõttekäike ja sõnalisi pilte kogu nende põimitud keerukuses, kontrasteerituses ja puänteerituses.“ (Baudelaire 2000: 487). Lõpuks ütleb ta, et see pole luuleline proosatõlge, sest on püüdnud edastada värsside loetavust ning energiat eesti keeles nii, nagu on tundunud ilus. (Baudelaire 2000: 484-487)

Vastukaja kirjandusklassiku uute tõlgete kohta on olnud küllaltki vastuoluline. Artiklid ilmusid nii Kristiina Rossilt, Tanel Lepsoolt kui ka Paul-Eerik Rummolt. Ain Kaalepilt „Keeles ja Kirjanduses“ ilmunud artiklisarjas „Baudelaire Eestis. Märkmeid I-III“ on kõnesolevat kogu samuti mainitud, kuid ainult joonealuse märkusena ning küllaltki negatiivses toonis: „... mille ebaõnnestunuid ja kohmakaid proosatõlkeid sinne käsitlus ruumipuudusel lähemalt vaatlema ei hakka...“ (Kaalep 2001: 391). Kuigi Önnepalu on järelsõnas oma tõlkemeetodi kasuks ning selgituseks toonud mitmeid usutavaid argumente, on kriitika „Kurja õite“ tõlke vastu olnud pigem karm. Ette on heidetud seda, et tõlkija taotlustest ei õnnestunud tõlkeid lugedes nii selget pilti saada kui järelsõnast. Ross tõdes, et kohati on tõlge sõnasõnaline ning järelsõnas toodud argumentidest hoolimata esineb sisulisi ohvreid. (Ross 2001: 14) Lepsoo toob viimase väite põhjenduseks asjaolu, et Önnepalu on

küll värsivormist loobunud, kuid järgib hoopis iseenda subjektiivset kujutlust ilust ning sellega teeb sama, mida tõlkija, kes Baudelaire'i traditsioonilisse värsivormi tõlgib. Lisaks leiab ta, et just sellepärast, et Baudelaire'i riimid on nii tähendust täis, ei saa neist niisama lihtsalt loobuda. (Lepsoo 2005: 175-176) Rummo tõi samuti välja, et Önnepalu jälgendab mingi iseenda uiu poolt paikapandud skeemi, mis kahjustab tema tõlkemeetodi üldist analüütilisust. Rummo tõi esile ka mõned kõrvalehüpped, mis rohkem või vähem kordusid ning silma hakkasid: Önnepalu on peaaegu reeglipäraselt vahetanud noomeni epiteetide järjekorra, lisanud sisulisi pisirõhke, detaile ja hoiakulisi värvinguid. Siiski jagub Rummol „Kurja õitele“ ka kiidusõnu: algupärandi suhtes on tegu lõpliku väärtusega, esmakordselt on terve luuleraamat kõigi tekstidega nende kanoonilises järjekorras eesti keeles kättesaadavaks tehtud, esimene sellise mahuga tõlkeraamat Eestis, kus on tõlkega kõrvuti algtekstid nende täies ulatuses. Kõige parem asi raamatu juures on aga selle väljanägemine ja praktilisus (kaks järjehoidjat). (Rummo 2001: 175-178)

Nagu kriitikaski välja tuli, ei vastanud tõlked järelsõnas toodule. Prantsuse keelt tundmata võivad Önnepalu lisatud pisirõhud ning modaalsust väljendavad sõnad segada Baudelaire'i luule tegelikku ning sügavamat mõistmist. Seetõttu on tõlkega paralleelne originaal tõepoolest antud kogumiku juures suur lisaväärtus, millela Önnepalu „Kurja õied“ lihtsalt järjekordne tõlge oleks. Siinjuures peab nõustuma ka Kaalepiga, et tegemist on pigem proosalise tõlkega (siiski mitte ebaõnnestunud), ettelugemiseks võiks valida mõne luulelisema variandi.

Vaatamata esinenud kriitikale oli Önnepalu tõlgitud Baudelaire pea ainuke võimalik võrdlusmaterjal Talviku luuletustele. Seda enam, et originaali kasutamine minu vähese keeleoskuse tõttu võimalikuks ei osutunud. Eestis on Baudelaire'i tõlkinud paljud tuntud kirjanikud (J. Aavik, G. Suits, A. Oras, A. Sang, I. Laaban, A. Kaalep, M. Väljataga, I. Hirv jt), uusi tõlkeid on lisandunud ka pärast kõnesoleva mahuka kogu ilmumist, näiteks uus „Raibe“ Kaalepilt 2004. aasta „Vikerkaare“ septembrinumbris. Ka analüüsitavaid luuletusi („Spliin. Ma olen kui kuningas“ ja „Spliin. Mul rohkem on mälestusi“) on ilmunud

erinevate kirjanike tõlgetes¹. Siiski on Õnnepalu ainuke, kes kõik Baudelaire'i luuletused läbi töötanud ning eesti keelde siirdanud. Vaatamata kõrvalehüpetele, sisulistele erinevustele ning tõlkemeetodi küsitavusele on läbi erinevate luuletuste liikuvaid motiive ja sümboloid ühe tõlkija piires lihtsam ning tulemusrikkam jälgida. Käesoleva töö Baudelaire'i luuletuste lähilugemisel on võimalike tõlke ning originaali erinevustega arvestatud ning neile joonealuste märkustena viidatud.

---

¹ A. Sang „Spliin. Mul mälestuste last on nii painajalik“; J. Kross „Spliin. Ma olen nii kui vürst, vürst sajulisel maal“. Töö lõpus on mõlemad tõlked illustratiivse võrdlusmaterjalina ära toodud (lisa 4). Tõlked on võetud 1967. aasta „Loomingu“ raamatukogus ilmunud Charles Baudelaire'i „Kurja lilledest“.

2. Sõna *spliin* etümoloogia

Sõna *spliin* (ingl *spleen*) tuli prantsuse keelde inglise keelest, kus see tähistab põrna. Seos põrna ja raskemeelsuse vahel tuleneb eksiarvamusest, et sellist meeleseisundit ning paha tuju põhjustab põrna tegevus. Tänapäeva arstiteadus on selle väite muidugi ümber lükanud. Oma koha *spliini* etümoloogias on põrn aga kindlustanud. Prantsuse keeles kasutatakse *spleen*'i kõrval ka mõistet *ennui* (*tüdimus*, *igavus*), mis oma tähenduselt sobib hästi ka eestikeelse vaste sõnarühma. „Võõrsõnade leksikon” annab *spliini* vasteks *raskemeelsus*, *elutüdimus*. Andrus Saareste „Eesti keele mõisteline sõnaraamat” pakub nende kõrvale veel *norg*, *tusk*, *paha tuju*, *rahulolematus*, *tülpimus*. Seal samas on eestikeelse märksõna juures ka vastavad prantsusekeelsed, millest hakkasid korduma *déplaisir*, *dépit*. *Déplaisir* tähendab *meelepaha*, *rahulolematust*; *dépit* *tuska*. „The Oxford English Reference Dictionary“ andis *spleen*'i selgituseks märksõnad *lowness of spirits* (*rusutus*), *moroseness* (*masendus*), *ill temper* (*rõhutud meeleolu*), *spite* (*tusk*, *pahurus*). Kõigi kolme keele sõnaseletused kattuvad ning ühiseks vasteks sobib kõige paremini *raskemeelsus*, *rõhutud meeleolu*, *halb tuju*, (*elu*)*tüdimus*, *tusk*. *Raskemeelsuse* üks sünonüüme on *melanhoolia*, mille seletuseks võib tuua *kurvameelsus*, *nukrameelsus* (VSL 2006). Viimaste sõnaperedes on samuti *spliinile* viitavaid märksõnu: *norg*, *tusk*. See annab võimaluse, et *spliin*, mida siin töös otsitakse, ning *melanhoolia* on omavahel esiteks keeleliselt seotud. *Spliini* ning *melanhoolia* seostele viitab ka nn kehamahlade teooria, millel peatutakse lähemalt 7. peatükis. Lisaks semantilistele sarnasustele on nii *melanhoolial* kui *spliinil* ühist nende mõistete kasutamisel. Tihti võib *melanhoolse meeleolu* all mõista *spliini* ning viimast sünonüümina kasutada ja ka vastupidi.

3. Heiti Talviku „Paaria“ ja „Eleegia“ analüüs

Talvikult on valitud „Paaria” ja „Eleegia”, mis ilmusid esmakordselt 1934. aastal kogumikus „Palavik”. See on Talviku esikkogu ning sisaldab luuletusi aastatest 1924-1934. Intervjuus Aleksander Kaelasega on ta öelnud, et neil aastail kirjutatu on suuresti dekadentidest, eriti Baudelaire’ist mõjutatud (Kaelas 1936: 8). Dekadentsist ning Heiti Talvikust on pikemalt kirjutanud Katrin Ennus oma bakalaureusetöös („Dekadents ja Heiti Talvik“). Baudelaire’i mõjusid on eriti tunda just selles paradigmas, kuid lisaks ühisele pessimistlikkusele ja lootusetuse ning hääbumise tundele, on sarnasusi aimata ka üksikkujundite tasandil. Näiteks on mõlemad lüürilised minad kui tuimunud korjus, kõle kompleks. Samas võib ka seda antud paradigmasse kuuluvaks pidada, kuid lähemal lugemisel tulevad nendevahelised seosed, sarnased kujundid ning motiivid üpris selgelt esile. Siiski pole käesoleva töö eesmärk välja selgitada baudelaire’like motiivide esinemist Talviku luules.

Heiti Talviku lüüriline mina on mees, kes kannatab spliini all, ta on arvatavasti luuletaja, siiski mitte autor ise. Viimase põhjuseks on see, et Talviku luuletustes on siiruseks ning isiklikeks pihtimusteks liiga palju teadlikku ning lavastuslikku sõnaseadmist. Luuletaja-positsioon tuleb selgemini esile hilisemates, „Kohtupäeva” luuletustes, kuid juba „Palaviku” algusest („Ristimine”) saab aimu sellest, et lüüriline mina võiks olla poet: *„Ja sääl, kus närbus luule habras taim, nüüd loitvad elutule mustjad keeled.”*

Lähianalüüsiks on valitud kaks luuletust, „Paaria” ja „Eleegia”. Mõlemad on kogumiku teisest tsüklist, mis on algusega võrreldes pessimistlikum ja dekadentlikum ning mis Harald Pauksoni sõnutsi „enesehävingu ja hukatuse meeoleolusid, lootusetatundmuse ja uskumusteta mõistuse traagilist sisepalangut“ (Paukson 1934: 87) väljendab. Lisaks Baudelaire’ile on tunda ka teise prantsuse luuletaja, 15. sajandil elanud François Villoni võllanaljade mõjutusi – Nikolai Triigile pühendatud „Blasfeemiline ballaad” kannab

alapealkirja „Pastiche à la Villon”. Ka Baudelaire’i puhul võib täheldada villon’likke võllanalju, irvitamist surma üle. Lisaks sellele on Villon 19. sajandi dekadentsis, milles Baudelaire üks silmapaistvamaid esindajaid, oluline taustategur (Ennus 2000).

3.1. „Paaria“

Analüüsiks valitud „Paaria” lüüriline mina on elanud metsikut elu. Joomine, suitsetamine ning bordellide külastamine on laastanud nii tema keha kui ka vaimu. Tundub, et ta pole kõigi nende pahede juures kuigi tagasihoidlik olnud, pigem vastupidi: selline käitumisviis on saanud tema elustiiliks, seda isegi siis, kui keha oli juba hävitatud. „*Käed kohmakad, kuid mõistus teraskale, säääl kütin seelikuid ja ridikülle.*” Öösel, kui saak on rahaks vahetatud „*varavalgeni „Hotell-Euroopas” ma rüüpan makstud kire jäist narkoosi.*” Minategelast ei huvitanud oma käitumise tagajärjed, ta eesmärgiks oli „nälja”, mis arvatavasti ei tulenenud tühjast kõhust, kustutamine. Viimase saavutas ta vahendeid valimata ning kahetsust tundmata. Sellisele elustiilile tundub olevat omane mõtlematu, impulssidel põhinev käitumine. Õhtul restorani või kõrtsi minnes ei ole eesmärgiks mõnuses seltskonnas viisakalt aega veeta, pigem on tähtis kohene mõnu ning hetkenaudingud. Bordelligi ei läinud ta armastust või seltsi otsima, vaid seksuaalset rahuldust saama. Alkohol ja tubakas pakkusid sinna kõrvale meelelisi naudinguid. Vaimne rahuldatus on jäänud kõrvale, samas jääb mulje, pahedele andudes intellektuaalsele väljendusele energiat ei jätkugi. Siiski on tegemist targa inimesega, kes minevikus targeldatud kraega seltskonnas käis.

Eelmainitud rahuldused on alati lühiajalised, sest lõpuks saab raha otsa, alkohol hävitab neerud ning tubakas kopsud. Bordellist saadud süüfilis on oma märgid jätnud, liikmed on reumast krampis ja pead vaevavad tusk (üks spliini sünonüüm) ning migreenid. Kõige kurvem on see, et ära surra ka ei saa – elul pole enam muud mõtet kui vihata ennast ja teisi. Lüüriline mina võrdleb end paariaga – kõige madalamast kastist pärit isikuga Indias või lihtsalt, põlatuga. (Mõiste *paaria* esineb ka Baudelaire’i proosakogumikus „Väikesed poemid proosas”, jutustuses „Lesed”.) Talviku „mina” eemaldub teistest inimestest,

väljaspool teda on kuum rahvamass. Tundub, et ta ei pea ennast ühiskonna teiste liikmetega võrdväärseks ning on seetõttu end ise nendest eraldanud. Seejuures ei ütle ta välja ega anna ka hinnanguid, kumma olukord parem on. Väljaspool on rahvamass, kes tema suhtes samuti hoiakuid ei võta: „*ma süüvin rahvamassi kuuma sülle.*” Samas naisi nimetab ta emasteks, millega tekib vastandpaar emane-isane. Selle järgi liigitab ta ennast isaseks, loomalikuks inimeseks, kes end tsiviliseeritud, reeglitega maailmas just kõige kodusemalt ei tunne. See seletab ka hetkeliste naudingute eelistamist: loomadki tegutsevad instinktide ajal ning rahuldavad oma ihasid ning tunge vastavalt vajadusele. Elu, milles puudub vaimne pool ning mis veedetakse põhiliselt kõrtsis, muutub tüütavaks ning lõpuks kaotab ka mõtte. Oma tegude tühisuse tunnistamine võib kergesti meelega mõruks teha. Kui elumõtte püüdmiseks ja taasleidmiseks pingutusi ei tehta, on tulemuseks tüdimine elust endast.

Päris tundetud „mina” siiski ei ole, sest teda vaevavad hingepiinad, eriti peale naudinguid „*on tiine hirmust sellel järgnev uni.*” Öised painajad on midagi minevikust, mis rahulikult ning süümepeinadeta elada ei lase. Kuigi hirm on peaaegu alati tõsine ja siiras tunne ning neid ridu võiks pidada ühtedeks isiklikemaiks sellelt autorilt, ei saa neid siiski päris tõe pähe võtta, sest esialgse siiruse ning pihtimuslikkuse eitab ta täielikult järgnevate ridadega: „*või surnud öös mind jälgib hommikuni tumm kordnik, vibutades kummikeppi.*” „Mina” näeb ennast valutava skeletina, milles aina aeglasemalt voolav veri viimaseid ringe teeb. Selline vaikne hääbumine kestab aga veel kaua, lõpus jääbki selgusetuks, kas teda ootab kindel lõpp surmana või on ta määratud igavesele, vaiksele hääbumisele, mille lõpus on täielik tühjus.

3.2. „Eleegia“

„Eleegias” on lüüriline mina sattunud mõtiskluste radadele. Oma pahede rahuldamisega tegeledes esitab ta endale retoorilise küsimuse „*Kas iial enam puhastub mu tahe, lõtvuv ulaelu lingus?*” Küsimuses endas on tunda lootusetust ning teadmist, et vastus ei saa olla positiivne. Lüürilise mina tegevus ei olegi heale tulemusele orienteeritud: joomine tuhastab tunded, suitsetamine söestab mõistuse. Oma elu kvaliteeti ei saa aga õlleaurus tõsta. Samas

ei tundu, et ta oma elutahte puhastamiseks midagi ette võtta tahab, ta ootab pigem mingit „kõrgemat” sekkumist, iseeneslikku vahelesegamist (*puhastub* – u-liide näitab enesekohasust). Rikutud elutahe on nagu haigus, mida ta on põdenud juba aastaid ning mis aina süveneb. Lisaks sellele on hing millegi minevikus toimunu pärast saastatud. Selle tulemusena ei suuda ta elust enam rõõmu tunda, tavapäraselt naudingut pakkuv või meeleolu tõstev asjaolu mõjub pigem vastupidiselt. „*Üks veski nähtamatu jahvatab kõik rõõmud mürgiks jahtuvas mu veres, kus elumõte kahvatab kui närbuv päike kleepjas udumeres.*” Lõpus on nagu „Paariaski” tunda lüürilise mina suremist või vaikset hääbumist, mida saadab tüdimus ning kohati vihagi elu vastu. Aleksander Aspel on kirjutanud, et Talviku surmaelamus viib inimeste tavapärasest surmahirmust olulisemalt kõrgematele tasanditele. Surm Talviku luuletustes ei ole individuaalne vaid kõikehaarav, lõplik ning igavene. Surm valitseb elu üle üldiselt, see on tühjus, kus kõik kustub. (Aspel 1958: 13-15)

Selline surmatunne ei kehti ainult „Paarias”, elamuse tuumani jõutakse „Palaviku” kui terviku kaudu. Analüüsitavatest luuletustest tuleb välja Talviku surmaelamuse igavikulisus. Lüüriline mina ei karda surra ega surma, sest see on tema saatus, millest ei ole pääsu.

4. Charles Baudelaire'i „Spliin. Ma olen kui kuningas“ ja „Spliin. Mul rohkem on mälestusi“ analüüs

Baudelaire'ilt on lähilugemiseks valitud „Spliin. Ma olen kui kuningas“ („Je suis comme le roi“), „Spliin. Mul rohkem on mälestusi“ („J'ai plus de souvenirs“). Lisaks neile kahele leidub samu motiive mitmetes teistes luuletustes, mida allpool ka mainitakse, näiteks „Heautontimorunenos“ ja „Tühjuseiha“ („Le Goût du néant“).

4.1. „Spliin. Ma olen kui kuningas“

Baudelaire'i lüüriline mina on poeet, kes tunneb end ühiskonnas võõrana, kes tahab albatrossina vabaduses lennata. Teda kammitsevad kaasaja maised mured ning igapäevased tegevused. Ta tunneb ennast võimetuna selles materiaalses maailmas. „*Ma olen kui kuningas ühel vihmasel maal, rikas, kuid võimutu*²“ – tal tundub olevat palju võimalusi, kuid samas puudub jõud nende rakendamiseks. Peale jõu võib puudu jääda ka tahtest. „Spliinis“ („Je suis comme le roi“) muutub minajutustus kohe alguses temajutustuseks. Ühelt poolt rõhutab see lüürilise mina mannetust ning võimetust veelgi, teisalt tekitab see võimaluse, et tegu on liialduse, reklaamiga. Kuid poosina võib selle tagamaid isegi tõepärasemaks pidada, sest naljaga öeldu on tihtipeale tõde, mida muidu ei julgeta välja öelda. Siit tuleb välja ka teatav egotsentrilisus ning eneseimetlus – „mina“ nimetab end kuningaks, tal on õpetajad, kojadaamid, targad, kes talle kulda teevad. Lüüriline mina tunneb end kogu rikkuse juures siiski võimetuna. Ta hing on veel noor, kuid keha on vana, ta näib luukere või korjusena. Luuletuses „Heautontimorunenos“ on selline keha ja hinge vastuolu veelgi kaugemale viidud, „mina“ on korruga nii timukas kui karistuslune, nii nuga kui haav.

---

² Tõnu Õnnepalu tõlkes on *Riche, mais impuissant* tõlgitud *Rikas, kuid võimutu*. *Impuissant* tähendab *võimetu, jõuetu; impotentne, suguvõimetu*

Kui Talviku „mina“ spliinile tõi ajutist leevendust alkohol, siis Baudelaire'i omal pole kuskilt abi loota – „ja kojadaamid ... ei oska leida ühtegi sedavõrd siivutut³ kleiti.“ Haigust ei suuda leevendada ka roomlaste muistsed verevannid, millel rituaalne, puhastav mõju peaks olema. Ka alkeemikud, kellele on tavalisest kivist kulla tegemine lihtne „kunagi pole suutnud tema olemust rookida puhtaks rikutud elemendist“. See annab aimu sellest, et mina ei haigestunud mitte nüüd, vaid ammu, ehk juba sündides. Seega pole tegemist ravitava tõvega, see on sügaval sisimas, tema veres. Ka meeolelu on ühtlaselt allaandev ning rusutud, see on juba spliini enda, mitte selleni jõudmise tee kirjeldus. Nagu Talviku spliiniluuletuste lõpus, on ka siin teatud suremise või hääbumise motiiv. Inimene, „kus vere asemel voolab *Lethe rohekas vesi*“ on määratud unustusele, kadumisele nii, et temast kaaslaste teadvusse märkigi ei jää.

4.2. „Spliin. Mul rohkem on mälestusi“

Baudelaire on spliini mõiste oma loomingus lahti seletanud. Ühe konkreetsema definitsiooni leiab „Spliin. Mul rohkem on mälestusi („J'ai plus de souvenirs“): „kui ... tüdimus, morni huvipuuduse vili, saavutab oma surematuse mõõtmed“. Surematus väljendub ajas, mis Baudelaire'il on igavikuline, mitte ainult minutites ja sekundites vaid kõikjal, seda on füüsiliselt tunda, aeg on kui elav aine. Kuigi aeg on käega katsutav, on ta siiski midagi mõistetamatut ning isegi ähvardavat. Viimast küll ainult lüürilisele minale, sest aeg on „kui graniit, mida ümbritseb ähmane õudus⁴, ... vana sfinks, kellest muretu ilm pole kuulnud⁵“. Sfinks on üks põnevamaid motiive sellelt autorilt. Seda võrdleb ta nii naistega, kellega Baudelaire'il on vihkav-armastav suhe, kui ka ajaga, milles autor läbi lüürilise mina oma vaenlast näeb. Nagu sfinks, on ka aeg midagi väga kindlat ning muutumatut. Aja käiku ei saa mõjutada vastavalt oma soovidele. Kõige hullem tundub olevat see, kui aeg liiga aeglaselt liigub – „ja Aeg minut minuti järel matab mu endasse, nagu tohutu lumi uputab mu kangunud keha“ („Tühjuseiha“). Sellistel hetkedel saabubki

---

³ *Impudique* - häbitu

⁴ *Épouvante* – suur hirm

⁵ *Un vieux sphinx ignoré du monde insoucieux* – üks vana sfinks, keda muretu ilm ignoreerinud

spliin, sest tüdimus ning tegevusetus on matnud ta endasse. Lisaks teravale ajatunnetusele vaevab „mina“ ka mälestustehulk, mida oleks justkui rohkem kui tuhandeaastaselt. Ka kõige kirjuma sisuga kummut ei varja nii palju saladusi kui tema. Kuigi värsid, armastuskirjad, kohtuprotsessid ning pabereisse keeratud juuksesalgud annavad tunnistust kummutiomaniku põnevast ning küllaltki rikkalikust (armu)elust, tundub, et „mina“ mälestused ning minevik on veelgi huvipakkumad ning süngemad. Tema mälestused on teatud ideaalid, mis on jäänud püüdmatuiks ning mida nüüd ründab kahetsus. Kahetsus on aga kaval ning ohtlik, ta kasvab ainult suuremaks ning muutub veelgi lähmatavamaks ning halastamatumaks. Oma minevikku peab ta siiski kalliks, sest kahetsust tunneb ta kõige kallimate mälestuste pärast. Võib arvata, et ta elu oli kunagi küllalt rõõmupakkuv.

See ideaal, mis võib olla tema pettumise põhjuseks, peitub kadunud lapsepõlves, vargsetest rõõmudest tulvil paradiisis („Moesta et Errabunda“), kadunud süütuses, lapsea siiruse ning puhtuse tähenduses. Tagaigatsetav paradiis, mis vastandub selgelt rõvedale linnale, kahetsusele, kuritegudele, valule, on kahjuks kättesaamatu, seda ei saa tagasi tuua ka kõige kaeblikumad hüüded. Baudelaire'lik Ideaal peitub lisaks reaalsel, kuid juba kadunud lapsepõlvele ka sellises minevikus, mida tegelikult ei ole olnud. See on midagi, mida luuletaja endale ette kujutab, tegelikkuses võimatut. See paikneb ka antiikajas, mütoloogilises sfinksis, alasti marmorkujudes. Viimane on Baudelaire'i ideaalne Ilu – see on kivist unistus, täiuslik, muutumatu.

Baudelaire'igi spliin on kehaline, kuid mitte nii otseselt kui Talvikul. Tema spliin on kurblikus ajus, tuimunud korjuses, noores luukeres. See näitab, milliseks „mina“ spliini tagajärjel muutunud on. Spliini edasiviivaks jõuks on rikutud element tema olemuses. Sellele ei saa näpuga näidata, sest see asub kurblikus ajus, mis on kui püramiid, tohutu sügav kelder. „Mina“ tunneb end üksikuna, kalmistuna, mida kuugi põlgab. Üksindustunne kumab läbi ka mitmetest teistest luuletustest. Lüüriline mina vastandab end ühiskonnale, teised inimesed on talle kõigest (suurlinna) rahvamass, välja arvatud mõned üksikud naised, kelle ta millegi pärast välja on valinud. Ilmselt isoleeris ta end ühiskonnast ise, sest inimeste seltskonnale eelistab ta koerte ning teiste loomade oma. Ta põlgab võltsi vagadust, kasvatajate lömitamist enda ees. Selline valskus tema kaasajas tuleb hästi esile „Fleurs du

Mal'i" esimese pooles, eriti luuletuses „Hea on meenutada neid alastikäimise aegu“ („J'aime les souvenirs de ces époques nues“). Sel ajal anduti naudingutele valehäbi ning mureta, ei peidetud end sündsuse loori taha. Tänapäeval (Baudelaire'i kaasajal) peab kunstnik alasti keha häbenema, kes sellest kirjutab või seda maalida julgeb, on häbitu.

5. Talviku lüürilise mina spliin

Luuletuses „Eleegia” annavad tuhastuvad tunded ning söestuv mõistus ettekujutuse sellest, kuidas pahed inimese keha kallal oma hävitustööd teevad: nad ründavad just seda, mis meid loomadest eristab – mõtlemisvõimet. Alkohol ning tubakas on isikustatud, nad rüüstavad inimkeha ise, sõltumata objekti enda tahtest. Teisalt annab selline personifikatsioon minategelasele väga hea vabanduse ning vastutusest vabastuse. Lüüriline mina muutub enesehävituse teel aina apaatsemaks, ta ei suuda enam kasulikult ning ennastsäästvalt mõtelda. Ta on ümbritseva suhtes ükskõikne ning hoolimatu. Selline loomalikkus tuleb esile tema instinktide ajal käitumisest. Pahed hävitavad tema keha füüsiliselt, ta on selle üle kontrolli kaotamas või juba kaotanud. Igal juhul tunneb ta, et ei suuda enda päästmiseks ise enam midagi ette võtta. Ta saab sellest küll väga hästi aru, kui ta kõrtsis õlleklaasi taga tubakaaurus oma mandumist nendib, kuid ei tunne mingit süüd ega kahetsust. Ta käitub kõrvaltvaatajana – mida elu tema kehaga teeb. Seega tunneb ta end ohvrina, isegi vangina oma kehas.

Lüüriline mina ennast oma allakäigus ei süüdistab. Ta hoiab vastutusest kõrvale ning eitab täielikult, et ta üldse midagi enese päästmiseks ette võtta saab. Kohati jääb mulje, et ta ei tahagi ennast aidata, vähemalt ühtegi abipaluvat kutset ei kostunud. Samas on spliin selline haigus, hingeseisund, mis lihtsalt niisama üle ei lähe. Vähemalt Talviku lüürilisel minal see ei õnnestu. Tema olukord muutub pigem ainult halvemaks. Oma kehvast olukorrast maalib ta lugejale üpris kurva pildi. Selle eesmärgiks on haletsusetunne, mis viimasel peaks tekkima. Minul kui lugejal see aga ei juhtunud. Üheks põhjuseks on tunne, et seda „mina” ei saa tõsiselt võtta, tema pihtimus ei ole siiras. Kui on teada, et millegi või kellegi eesmärgiks on tekitada haletsust, siis on selle mõju pigem vastupidine. Samamoodi ka siin, sest autoripoolne poos läheb kohati mitu korda üle võlli: ühel tegelasel on nii liikmeid halvav reuma, tappev astma, läbipõlenud kopsud ja süüfilise armid, kuid ikka läheb ta õhtul välja ja „varavalgeni „Hotell-Euroopas” ma rüüpan makstud kire jäist

narkoosi.”. Haletsuse tekitamise eesmärk võiks olla temapoolne kasu – nii võidaks tema teguviise kurva mineviku tõttu selgitada, õigustada või isegi need isegi andestada. Samas ei tundu, et ta andestust oma eluga leppimiseks vajaks.

Spliini kui haiguse juures on Talvikul üks põhiküsimusi elutahte päästmine ja pääsemine. See tahe, mida päästa tuleks, peitub tunnetes ning mõistuses, kuid need on pahede poolt juba laastatud. Tahte kadumine on ühelt poolt seotud joomisega, teisalt on selle taga midagi minevikus toimunud. Lüürilise mina minevikus on midagi, mis spliinitaolist hingeseisundit põhjustada võis. See „miski” võis talle kunagi suurt pettumust valmistada, see on tema ajusoppidesse pidama jäänud ning tuletab end aegajalt meelde. See on kui veski, mis tunneteahela käima lükkab ning kõik rõõmud mürgiks jahvatab nii et see, mis tavainimese õnnelikuks teeb, mõjub Talviku lüürilisele minale hoopis vastupidiselt. Maised rõõmud süvendavad seda meelteseisundit. See „mootor”, mis meeolelu mõjutab, on lüürilise mina enda sees, ta ei saa seda omatahtsi välja lülitada. Ta tunneb ennast võimetuna ning on seetõttu juba alla andnud. Enda jaoks ta selgust ei otsi, kuid teistele, lugejatele on tal vaja otsida põhjuseid, miks ta end nii tunneb.

Spliin on seisund mitte tuju, nagu juba eelpool mainitud sai. See ei lähe üle pelgalt hea tahte peale. Talviku lüürilise mina olukord on seda hullem, et ta on juba alla andnud ning kaotanud lootuse paranemisele. Kehalises allakäigus süüdistab ta aga kõiki teisi peale iseenda. Võibolla loodab ta ennast vastutusest vabastades enesetunnet parandada, süütunnet kasvõi näiliselt eemale tõrjuda ning niimoodi teistes haletsust tekitada. Siiski võib arvata, et ta on teadlik enda osast selles laastamisprotsessis. „Mina” on oma tervisesse niivõrd hoolimatult suhtunud, et on tekkinud pöördumatud kahjustused ning normaalset elu enam elada ei saa. See võibki põhjustada nii sügavat pettumust, et tekib elutüdimus ning lõpuks isegi soov surra. Minategelane tunneb ennast üksildasena, ühiskonnast eraldatuna, kusjuures jääb mulje, et kuum rahvamass ei ole tema suhtes vaenulik, isegi vastupidi. Lüüriline mina ei eristu tänaval möödujatest, kuid ta teab ise, et ei kuulu sinna. Ta ei otsigi seltsi, sest ka kõrtsis istudes ei kõnele ta kellegi teisega ning tänavale läheb ta ainult siis, kui piinav nälg teda selleks sunnib. Peale selle ütleb ta „Paaria” lõpus, et tema elu eesmärk on vaid enese ja teiste vihkamine. „Palaviku” luuletustes on spliinile iseloomulik

surmaihalus ehk pinnapealsem, kuid „Kohtupäeva” luuletustes on see soov selgelt sõnastatud: „*Haud vaid andke mulle surnuaia sõrval, et võiks rahu leida kustunute kõrval.*” („Eleegiliselt”). „Palaviku” surmasoov on pigem vaiksus, käratus hääbumises ning lõplikku unustusse vajumises. Spliini üks nähtavamaid ning käegakatsutavamaid sümptome on kindlasti haige keha, milles veel ergas meel. Ühelt poolt on see haiguse tunnus, teiselt poolt võiks seda ka üheks põhjustajaks pidada. Pole päris selge, kas joomise ning suitsetamiseni viis spliinitaoline meeleolu või vastupidi. Kindel on aga see, et kehaline allakäik ei tee kellelegi rõõmu, eriti siis, kui see on läinud juba nii kaugemale, et igasugune lootus paranemisele on täiesti kadunud.

Kui Baudelaire’il on spliini vastanduseks mingi kadunud või võõras ideaal, siis Talvikul võiks selleks olla harmoonia, nii meeleolus kui mõttelaadis. See tuleb esile „Palaviku” esimeses tsükliis, eriti luuletuses „Legendaarne”. Juba viimase sõnakasutus ning värvid on rõõmsad ning helged: „*üle heliseva luiteliiva*”, „*tunnid helepalgsed*”, „*rõõmsad ended ootavad meid eel*”. Ka „Simmanil” on tunda noorusele omast elurõõmu ning tulevikupõnevust: „*täis minu rindki sireleid*”, „*ma lähen, jalad kastevees, pääs tuhat vastset viit.*” Hilisemates luuletustes on meeleolu muutunud kurvemaks ning järsult masendavamaks. Rõõmsad ended enam ei oota ning tegelema peab elu varjupoolega. Selles võiks peituda osa Talviku spliinist – igatsus millegi kadunu järele või pettumine elus, kus ei oota ees enam midagi head ega rõõmsat, ainsaks lohutuseks on jäänud teadmine, et surm ootab meid kõiki.

6. Baudelaire'i lüürilise mina spliin

Georges Poulet on kirjutanud Baudelaire'ist ning inimeste ajatunnetusest, millega on võimalik selgitada spliini tekkimise tagamaid. „Mina“ on kui lapsmees, kel õnnestunud tagasi pöörduda lapsepõlve, lapselikku mõttemaailma, kus kurjuski muutub maagiliseks, paradiislikuks ning asju nähakse eredates värvides ning järjepidevas uudsuses. Sellist seisundit saab luua ka tehiskult: oopiumi, alkoholi ning hašišiga. Lapsepõlvenostalgias muutuvad meeled ülitundlikuks ning lisaks mälestustele tunneb lapsmees ka samu tundeid, mida kunagi kogetud. Kuna meeled on tundlikud, siis tundub aegki pikana, selles ühinevad tunnid, minutid ning ajastud. Sellistest hetkedest toibumine, ajas kukkumine ning selle teadvustamine on väga äkiline ning traagiline. Lapsepõlveunistused on muutunud õudusunenäoks, aeg liigub korraga väga kiiresti ning aeglaselt ning sellised hetked on kui enese lagunemise läbielamine. Aeg on muutunud talumatult rõhuvaks ning lõpuks viib igavuse ning tüdimuseni. Viimase vältimiseks peab end tehilike vahenditega pidevalt lapsemeelsesesse seisundisse tagasi viima. Sealjuures muutub surematu soov end elusana tunda sooviks enam mitte kunagi tahta – lapsepõlve maagias on kõik niigi täiuslik, polegi midagi ihaldada. Õnnis tunne ei kesta aga kunagi kaua ning selle lahtumisel on meeleheitlik soov põgeneda, kiusatus magada, tühjusesse kukkuda. (Poulet 1962: 132-143)

Baudelaire'i spliiniluuletustes saab tunnetest ning „mina“ siseelust aimu kehaväliste kujundite kaudu. See süvendab nende tunnete tõelist tähendust ning viib neile lähemale, kui lihtsalt tundesõnu kasutades. Lüüriline mina tunneb end valitsejana ühel vihmasel maal, noore, kuid samas väga vanana. See annab lisaks võimetuse tundele edasi ka sisemist ängistust, mis „mina“ läbi erinevate luuletuste saadab. Baudelaire'il on keha ja vaim omavahel vastuolus nagu Talvikulgi. Lüürilise mina vaim on kui kuningas, kuid keha kõigest tuimunud korjus, mis on määratud unustusele. Kuigi mõistus on veel erk, tundub temagi alla andnud olevat. Lüüriline mina on lapsmees, kes liigagi palju end lapsepõlve

tagasi viinud ning seeläbi tahtejõu kaotanud. Kehaline allakäik ei ole otseselt mingi haiguse või pahedega seotud, nagu Talvikul. Tegelikult ongi haige keha tema ise, kogu olemus, sest isegi alkeemikud pole suutnud teda kunagi sellest rikutud elemendist puhastada. Sama pole suutnud ka rituaalsed, puhastavad verevannid. Rikutud element on kord vale noot hääles, kord mürk veres – midagi, mis on tema sees, temast sõltumatu. See on pärispatt, mille ühelt poolt saatanlik ning teiselt jumalik loomus on igas inimeses (Poulet 1962: 132).

Poulet' ajakirjeldus sobib väga hästi Baudelaire'i spliiniluuletustesse, see sõnastab meeleolu tekkimise ning teravasse ajatunnetusse langemise. Teiseks tõestab see autori siirust ning viib pinnapealsest poosist kaugemale. Siiski kerkib küsimus, kas Baudelaire'i lüürilist mina võib pidada nõ lapsmeheks, kes oma nooruseiga meeleheitlikult elustada püüab. Baudelaire'i puhul on tegemist üldisemalt Ideaaliga, mida ta taga igatseb. Viimase alla kuulub ka lapsepõlv, kuid see ei ole primaarne. Tähtsamaks võiks pidada lüürilise mina ja tema kaudu ka Baudelaire'i enda suhet naistesse. „Spliinis ja Ideaalis“ on suur osa luuletusi just naistest ning nendega seotud Ideaalist, sellel peatutakse lähemalt 9. peatükis.

Lüürilise mina pea on täis mälestusi, mida on ehk liigagi palju ning mis lõpuks tema vaimu närima hakkavad. Mälestusi saadab kahetsus, mis võib olla igatsus millegi jäädavalt kadunu järele. Kahetsust ning süütunnet võib tekitada ka valesti elatud elu, mingi väike eksisamm või suur pettumus, mis enam rahu ei anna ning mis kõigest loobuma sunnib. Poulet' järgi on Baudelaire'i kahetsus seotud minevikuga, mis ei lakka kunagi olemast minevik, mida on elatud ning milles ei saa miski juba tehtut olematuks tunnistada (Poulet 1962: 140). Lüürilist mina valdab mingisugune rahutus ning tühjusetunne, mis on seotud ajaga. Pärast lapselike maagiamaailmade lagunemist on ajatunnetus ülimalt terav, aeg on vaenlane, ta on kui lumi, mis enda alla matab. Terav ajatunnetus muudab ka spliini kõikehõlmavaks ning mõõtmatuks. Aeg muudab esialgse spliinitunde seisundiks, haiguseks, millest paranemise lootus on väga väike, sest see on midagi, mis hõlmab tervet „mina“ sisemust. Baudelaire'i „mina“ valdab ka pettumine, mis on seotud püüdmatu Ideaaliga, mis on olemas vaid ideena – reaalsuses pole Ideaal kunagi ideaalne. Pettununa on lüüriline mina end ühiskonnast eemaldanud, ta eelistab loomade seltskonda. Ideaaliotsinguil on ta käinud paljude naiste juures, kuid isegi öösel ülimat joovastust ning

armupuhanguid tundes on hommikul pettumus ainult suurem. Siis on naised rõvedad ning toovad hukatust. „Mina” spliini mõjutab ka ilm. Tugev vihmasedu, mis lumest väga palju ei erine, muudab ilma tumedaks ning katab maa justkui looriga – maine ilm on muutunud rõskeks vangitoaks. See süvendab lootusetuse ning pääsematuse tunnet. Poulet’ järgi ei lakka inimene aga kunagi lootmast, sest ei ole täielikku tühjust nagu pole ka täielikku meeleheidet; pöördumist kurja poole pöördumiseta hea poole (Poulet 1962: 144). Isegi kui on loota pääsemist, tervenemist, siis ei ole luuletaja ise seda endale veel teadvustanud.

Kui Talviku luules on lavastuslikkus ning teatav poos selgelt äratuntav, siis Baudelaire’i luule on palju siiram ning kõlab rohkem autoripoolse pihtimusena. Lüürilist mina võibki autoriks endaks pidada. Baudelaire’i „mina“ mõjutab ka elukeskkond, milleks on 19. sajandi suurlinn Pariis. Tollases suurlinnas elas harjumatult palju inimesi, tänavad olid alati rahvast täis. Tekkinud oli olukord, kus vaatamata sellele, et inimene oli alati rahvasummast ümbritsetud, tundis ta end ikka üksikuna. Suurlinnast ning rahvamassist Baudelaire’i luules on kirjutanud Walter Benjamin oma essees „On Some Motifs in Baudelaire” (Benjamin 1999). Kuigi nii rahvamassi kui linna (Pariisi) kohalolek on läbi autori loomingut tajutav, pole seda siiski peaaegu kuskil kirjeldatud (Benjamin 1999: 164). 19. sajandi suurlinn oli elukeskkond, kus olid kõik võimalused olemas, et oma vajadusi rahuldada ning pahedele täielikult anduda. Bordellid, kõrtsid, oopiumitoad ja hasartmängude saalid. Läbi avaliku patuelu tuleb eriti rõhutatult esile tollase inimese kahepalgelisus ning mandumine. Baudelaire’i Ideaaliga kõrvuti tekib väga tugev kontrast unistuste süütu paradiisi ning reaalse, põrguliku linnaelu vahel. Nähes sellist kaugust oma tõelisest ideaalist, süveneb Baudelaire’i lüürilise mina spliin veelgi. Elutüdimust, mis on siin kesksel kohal, saadab ka pidev tusatuju ning rõhutatud meeleolu. Lüüriline mina on nende tegurite ees võimetu, ta ei suuda neile vastu seista. Ta haletseb ennast ja oma viletsust ning ei püüa seda ka lugeja eest varjata. Talviku „mina“ kehaline allakäik on otseselt alkoholi ja suitsetamisega seotud, Baudelaire’i „mina“ haigus tuleb aga seestpoolt ning on spliini tagajärg. Samas ei saa täielikult kõrvalmõjusid eitada: „Fleur du Mal’is“ leidub nii veini, tubakat kui ka oopiumi soosivaid luuletusi ning on teada, et Baudelaire’il õnnestus varases nooruses süüfilisse nakatuda (Baudelaire 2000: 466). Autor ise neid põhjustena otseselt välja ei too.

7. Depressioon ja spliin

Spliinile tähenduselt kõige sarnasem mõiste meditsiinist on depressioon – masendus ja kurvameelsus. Viimase sünonüümiks on jällegi melanhoolia, mida meditsiinis peetakse depressiooni kõige raskemaks vormiks.

Spliin ning melanhoolia kuuluvad samasse tähendusepiirkonda. Mõlemad kätkevad endas alanenud meeleolu, tüdimust. Nendevahelistes erinevustes ei ole siin töös täpsemalt peatunud, kuid võib öelda, et melanhoolia kui kurvameelsus väljendub pigem meeleolumuutuses, spliinil tundub olevat lisaks viimasele aga laiem tähendus. Inimene, keda vaevab spliin, ei ole lihtsalt kurb – tal on raske olla (aeg kui elav aine rõhub), ta on tüdinud ning see kajastub kogu tema maailmavaates. Depressiooniga ühendab kaht eelmist mõistet asjaolu, et melanhooliat on läbi aegade peetud vaimuhaiguseks või vaimseks häireks, mida ravima peab. Tänapäeva meditsiinis on depressioon selline haigus, mille raskematel juhtudel ka haiglasse paigutatakse. Siinjuures ei saa välistada, et melanhoolia ja depressioon on ajalooliselt samatähenduslikud, kuid võib arvata, et viimase tekkepõhjused on koos aja ja keskkonnaga muutunud. Spliini kui melanhooliaga sarnast meeleolumuutust depressiooniga võrreldes, saab aimu sellest, kas ka spliin kui selline on vaimne häire või teatav moehaigus, maailmavaade, poos.

Normaalse, rahuliku inimese vaim ja hing on tasakaalus ning negatiivsed ja positiivsed tunded täiendavad teineteist. Mingi halb kogemus ning sellele vastavad tunded annavad märku, et midagi on valesti. See paneb omakorda lahendusi otsima ning edasi tegutsema, et rahuldada need vajadused, mis on olulised positiivsete tunnete tekkimiseks. Kurbus, viha ja pettumus on edasiviivaks jõuks. Kui negatiivsed emotsioonid on tugevamad kui positiivsed, ei tähenda see, et tegu oleks depressiooniga. Teatud eluperioodidel ning teatud sündmuste tagajärjel on see täiesti loomulik, aga kui halvad tunded muutuvad igapäevaseks ning enam millestki rõõmu tunda ei suuda, siis on see juba haiglaslik.

Hippokrates esitas oma kaasajal kehamahlade teooria, mille järgi ongi osal inimestest kaldumus melanhooliale. Sellisel juhul on koemahlades liigselt musta sappi. Kehamahlade teooria järgi peavad kõik neli elementi – veri, must sapp, kollane sapp ja lima – olema omavahel tasakaalus ning nendevahelised hälbed võivad põhjustada psüühikahäireid, sest inimaju on kehamahlade koosseisu ning tegevuse suhtes eriti tundlik. Muutusi kehamahlades võivad põhjustada väga erinevad tegurid: alates toitumisest ning elukeskkonnast lõpetades kehaliste haigustega (Saarma 1982: 27). Tänapäeva meditsiin on selle teooria suures osas ümber lükanud. Siiski on haigusi, mis võivad põhjustada muutusi kesknärvisüsteemis, näiteks nakkushaigused (Saarma 1995: 32). Üheks selliseks võib olla ka süüfilis, mis eriti väljaarenenuna, närvisüsteemi süüfilisena (*neurosyphilis*), kahjustab närve. (Vahter 1994: 136) Enamus depressiooni põhjuseid eelsoodumuse ning materiaalsete tegurite kõrval on seotud aga tunnetega ning psühholoogiliste traumadega. Üheks selliseks võib olla sügav pettumus kauaoodatud sündmuse ärajäämisel või mõni eksimus või kuritegu, mida ei suudeta unustada.

Kui sellised mälestused aeg-ajalt jälle teadvusse tõusevad, siis kaasneb sellega ka vastav tundmuslik elamus, mis on seda sügavam, mida suuremaks süüdlaseks ennast peetakse. Kui alanenud meeleolu, pidevad enesesüüdistused, üksindustunne ning võimetus rõõmu tunda süvenevad ning kestavad aastaid, siis võib ka inimene ise muutuda raskemeelseks ning pessimistlikuks. Seda isegi siis, kui näiliselt on depressiooni sümptomid kadumas. Isiksuse muutumist põhjustab ka alkoholism, mille puhul on hommikused nn kassiahastused seda suuremad, mida suurem oli joove. Kuna hommikune ahastus, peavalud ning iiveldus põhjustavad negatiivseid tundeid, siis on inimesele loomukohane, et otsitakse sellele lahendust. Viimaseks on jällegi alkohol, mis petlikku leevendust toob. Sellisesse nõiaringsi sattunu muutub ükskõikseiks oma kohustuste suhtes, kõige tähtsamaks saab alkohol, mille tarbimisel ennast õigustatakse ning hommikuti ennast haletsetakse. Alkoholik on üldiselt väga egotsentriline, tema huvid piirduvad oma vajaduste (pohmelli leevendamine) rahuldamisega (joomisega). Isiksuse muutumist ei paranda ka intensiivne ravi (Saarma 1995: 22-34). Depressiooni üheks äratuntavamaks sümptomiks on võimetus tunda rõõmu. Meid ümbritsevad, igapäevased asjad muutuvad vastumeelseks, tüütuks või mõjuvad

koguni ärritavalt. Tahtmine midagi teha väheneb, sest võime tulemusest või protsessist endast rõõmu tunda on alanenud. Teotahtetust ning rõõmuvõimetust saadab ka tühjuse ning tühisuse tunne. Kui ei suudeta luua kontakti teise inimesega, muutub üksindusetunne veelgi sügavamaks ning tekib tahtmine end üldse kaaslastest isoleerida. Tihti võib inimene ka füüsiliselt haigestuda, sest keha on sellises negatiivses olekus haigustele, eriti nakkustele, vastuvõtlik ning paraneminegi toimub aeglasemalt.

7.1. Talviku spliin ja depressioon

Eelkirjeldatud depressioon on mitmeski punktis sarnane Talviku lüürilise mina spliinile ning annab viimase tekkimise ja kujunemise spekulatsioonidele kinnitust. Arvatavasti on spliini ajendiks mingi minevikusündmus, milles „mina” endal mingit süüd tunneb. Koos mälestustega, mis ikka ja jälle meenuvad, elab ta läbi ka vastavaid tundeid. See viib spliini jällegi sügavustesse ning ei lase maistest asjadest rõõmu tunda. Need mõjuvad hoopis vastupidiselt: ärritavad ning tüütavad teda. Spliin võis tekkida ka süüfilise mõjul närvisüsteemile või alkoholi tarbimisest. „Paarias” ja „Elegias” on tunda, et lüüriline mina on muutunud, eriti, kui võtta võrdluseks kõrvale „Legendaarne”. Kui viimases oli tal kaaslaseks väike veli, siis edaspidi on ta üksi – nii ihult kui ka hingelt. Ka mõne naisega koos olles pole ta tundnud armastust või kiindumust, tema suhtlus ümbritsevaga on pigem kehaline. Üksindustunde süvenedes tekib aga soov end üldse isoleerida. Talviku spliini ning depressiooni vahele võrdusmärki siiski tõmmata ei saa, sest viimasele omast enesesüüdistust ning enesehaletsust justkui poleks. Ta ei süüdistata oma allakäigus ju ennast vaid pahesid, mis temast võitu said. Omamoodi see küll on enesesüüdistus, iseloomunõrkusele või tahtejõu puudumisele viidates, kuid depressioonihaike süüdistab ennast avalikult, mitte ei lase seda nõ ridade vahelt lugeda. Lugejais püüab ta haletsust tekitada, kuid oma kehaliste puudujääkide (reuma, astma, süüfilis, pussiarmid) pärast tal endal kahju ei ole. Ta on sellega leppinud ning oma vigade liialdamisega ning neile rõhudes püüabki ta kaastunnet esile kutsuda. Depressioonihaike ei ole suuremas osas oma diagnoosist teadlikud ning püüavad võimalikku vaimset haigust eitada ning

meeleolulangusele tavaelust põhjuseid otsida. Võimalikes pettumistes ning tagasilöökides süüdistavad nad ennast ning ei püüa seda varjata. Seega tundub, et Talviku lüürilise mina spliin on kergem ning ei ole nii rõhuv kui depressioon, kuid sarnaste tekkemehhanismide tõttu võiks esimest ka depressiooni-eelseks seisundiks pidada.

7.2. Baudelaire'i spliin ja depressioon

Baudelaire'i lüürilise mina spliinile võib nii Talviku omast kui ka tänapäeva moehaiguseks tituleeritud depressioonist ühiseid jooni leida, kuid oma olemuselt on nad ikkagi erinevad. Ühine on alanenud, kergelt depressiivne ning melanhoolne meeleolu, mida saadavad kergemad või raskemad kehalised sümptomid. Tekkepõhjus on Baudelaire'i spliinil emotsionaalsem ning ei tundu nii selgelt psüühilisele haigusele viitavat. Põhjusena ei saa täielikult välistada pärilikku eelsoodumust, samas ei ole midagi, mis seda kinnitaks. Materiaalsete tegurite mõju, mille alla käivad ka haigused (süüfilis, alkoholism, narkomaania), ei saa samuti täielikult eitada, kuid spliini põhjusena ei ole need ilmtingimata primaarsed. Üheks tõenäolisemaks teguriks võib olla mingisugune psüühiline trauma minevikus, mille toimumist ei ole kirjeldatud, kuid mille olemasolu kohta on antud vihjeid. Psüühiline trauma, mille all ei pea mõistma lähedase kaotust, võib olla seotud ka inimliku ajatunnetusega, millele osa inimesi (näiteks kehamahlade teooria järgi melanhoolikud) tundlikumalt reageerivad. Baudelaire'i puhul võib spliini põhjuseks pidada ka ideaali püüdmatust ning selles pettumist. Siinjuures ei välistata ka Poulet' kirjeldatud ajatunnetust, sest äkiline reaalsuse teadvustamine nii aja kui täiuslikuks peetud Ideaali puhul toob kaasa sarnaseid tundeid: sügavat pettumist ning tüdimust.

7.3. Kas spliin on vaimne häire?

Nagu eelnevast selgus, ei ole põhjust spliini ning depressiooni üheseks pidada. Kuigi mõlemal on sarnaseid tekkepõhjuseid ning sümptome, on nad olemuslikult siiski erinevad. Peatüki alguses püstitatud küsimusele, kas spliin on vaimne häire, võiks vastata eitavalt. Spliin on sotsiaalsem ning sõltub rohkem ümbritsevast keskkonnast. Baudelaire'i puhul sai mainitud, et tema keskkonnaks oli tollane Pariis. Ka Talvik elas ajastul, mil Eestis toimusid suured muudatused: alates võimuvahetusest linnastumiseni. Tartut ja Pariisi ei anna küll võrrelda, kuid teatava linnakogemuse Talvik siiski sai. Tema luulest ei tule see aga nii selgelt välja kui Baudelaire'i omast. Siiski ei saa eitada spliini sotsiaalsemat tausta ning depressioonist erinevaid tekkepõhjuseid. Seega ei saa spliini pelgalt psüühiliseks haiguseks pidada.

8. Ühiseid ning erinevaid jooni Talviku ning Baudelaire'i spliinis

Kahe luuletaja lüürilised minad on mõlemad poeedid, kes elavad (suur)linnas ning vaevlevad rõhutatud meeleolu käes. Nende haiguse sümptomid on sarnased, kuid tekkepõhjused oma olemuselt küllaltki erinevad. Kui Talviku lüürilise mina spliini põhjusteks võib pidada nii süüfilist, alkoholismi kui ka psüühilist traumat, siis Baudelaire'i puhul on tegu millegi olemuslikuga, pärispatuga, mis juba sündides sisse kodeeritakse. Talviku spliin on pigem sotsiaalne ning sel on kõrvalised mõjurid. Üheks sarnaseks jooneks on Baudelaire'i Ideaal ning Talviku harmoonia, mida oma minevikust taga igatsetakse. Mõlemal on selleks lapsepõlve lihtne, muretu ning süütu elu. Siiski on nende mõlema minevikus ka midagi sellist, mida kahetsetakse – kas positiivses või negatiivses varjundis. Tundub, et Talviku „minal“ on selleks kahetsuseks mingi patt või koguni tema elustiil, milles domineeris vajaduste kohene rahuldamine, naudingutele andumine ning mõtlematu enesehävitamine. Baudelaire'i puhul on selleks aga lapsepõlvenostalgia, lapseliku maagia kadumise kahetsus ning tagaigatsus. Meetod, millega mõlemad oma kahetsust leevendavad on üpriski sarnane: alkohol, tubakas, Baudelaire'il ka oopium ning hašiš. Kunstlikult loodud rahulik ning õnnelik meeleolu ei ole aga kunagi püsiv ning mida kangem on joove, seda raskem on kukkumine. Baudelaire'i lüürilise mina viib selline kõrge langus spliinini, sest aeg on kohutava raskusena õlul ning tüdimus on väljakannatamatu. Talviku „mina“ on oma keha joomise ning suitsetamisega haigeks teinud, aga kui nälg on väljakannatamatu, siis võetakse jalge alla kõrtsitee. Ta on oma allakäigust teadlik ning püüab oma armetust lugejate suhtes kurjasti kasutada ning haletsust tekitada. Lõpuks avab ta siiski oma tõelise palge ja siis ei jää muud üle, kui vihata ennast ja teisi. Tema spliiniski on rohkem viha ning pettumust. Baudelaire'i mina tunnetab samuti oma spliini, kuid sellel ei ole kehalisi väljundeid, tema meeleolumuutus, mis väljendub pigem tüdimuses ning tühjusetundes, on sisemine ning ainult temale tuntav.

9. Naised ja spliin

Nagu eelnevalt selgus, on Baudelaire'i spliin tihedalt tema Ideaaliga seotud. Tema luuletustes on tunda pidevat otsimist, mida aegajalt sügav pettumus saadab. Suur osa tema loomingust on kirjutatud naistest, seega võib ka neid üheks spliini võimalikuks tekitajaks pidada.

Baudelaire'i naine on prostituut, ta on korraka ingel ning saatan, rõve naine ja sametsilmne haldjas. Temas on koos lapselik veetlus ning naiselik ilu. Baudelaire'i ilu on kui kivist unistus, muutumatu, alatine, nagu sfinks kõrbes. Siin ilmneb põnev asjaolu: sfinks väljendab ühelt poolt täiuslikku ilu, teisalt aga aega, mis on samuti muutumatu, püsiv ning kõigest sõltumatu. Ilu ei muutu ajastuga, ilu ei vanane. Nii aeg kui ilu olid Baudelaire'ile püsivad väärtused, kuigi esimene talle tihtipeale raskusi ning peavalu valmistas.

Tundub, et poeedile oli kõige lähedasem ning täiuslikum antiikne ilu, marmorkujud ning aus alastus. Luuletuses „Hea on meenutada neid alastikäimise aegu“ kirjeldab Baudelaire, kuidas „siis veel mehed ja naised ... vale ja muretsemiseta naudingutele andusid“, kuidas alasti keha ei olnud pühadusetootus. Seoses sellega oleks mõneti seletatud tema pöördumine prostituutide, vabameelsete naiste poole. Lõbutüdrukud ei varjanud oma keha sarnaselt antiigi marmorkujudega. Teiseks seletuseks võib olla ka tema ideaaliotsing. Pärast naudinguid pidi poeet oma objektis pea alati pettuma, sest hommikul on öine jumalus lihtsalt naine. Ka mõne naise juurde kauemaks jäädes ning talle pikemalt pühendudes oli lõpptulemus sama, sest vananemise vastu ei saa keegi.

Muusaotsingutes pettumine kajastub samuti spliinis. Seda võiks võrrelda Poulet' ajatunnetusega. Baudelaire pettis end oma Muusadesse uskudes samamoodi nagu uskudes lapsepõlvemälestustesse, nostalgiasse. Õndsad hetked, mil tuntakse lapselikke siiraid tundeid, nähakse elu taas värvilisena ning selle järjepidevas uudsuses või ollakse

vaimustunud ammendamatus inspiratsiooniallikast, ei kesta kaua. Kukkumine ajas on võrdne pettumisega oma Muusas, avastades, et ta on nüüd lihtsalt naine. Veini ja oopiumiga meeleolu muutmine või bordellide külastamine, prostituutide üheöine asendamine Muusadega on mõlemad kunstlikud võtted, mis muudavad spliini iga korraga aina teravamaks ning sügavamaks. Luuletuses „Sed non satiata“ tõdeb Baudelaire, et „ennem kui Kapimaa veini, oopiumi, öid, ma rüüpan su suu eliksiiri, kus armastus sädeleb“. Seega eelistab ta naisi teistele kunstlikele meeleolu tõstmise vahenditele.

Spliinitunne, mis mõlema autori luuletustes kajastub, ei ole vahend loominguks. Ei Baudelaire ega ka Talvik pea kirjutamiseks ennast rõhutada meeleollu viima. Nende tung ning alge pärineb mujalt, spliin on aga teatud tegude või möödapäasmatu mineviku tagajärg. Alljärgnevalt vaadeldaksegi, mis võiks olla mõlema luuletaja inspiratsiooniks.

9.1. Baudelaire'i inspiratsioon

Baudelaire leidis kirjutamiseks inspiratsiooni mujalt, spliin oli selle objekti kadumise üks võimalikke tagajärgi. Tema loominguline innustus oli naine. Baudelaire'i isiklik elu kajastub „Kurja õites“ tuntavalt. Erinevate kriitikute poolt on välja toodud vähemalt kolm tsükli, mis pühendatud või mis räägivad erinevatest naistest. Essee „Baudelaire and the Muse“ toob Étienne Gilson välja kaks Muusat, kelle abil ja kellest Baudelaire kirjutas: Maire Brunaud (lavanimega Marie Daubrun) ja Madame Sabatier. Tegelikult ei olnud nad nõ päris muusad, nad olid Baudelaire'i väsimatu otsingu objektid, kelles ta paraku pettuma pidi.

Kõigepealt valis Baudelaire oma Muusaks naise, kes seda ise olla ei tahtnud (Marie Brunaud). Esialgu tekitas selline ühepoolne armastus luuletajas uusi tundeid, äratas tema kujutlusvõime, muutis füüsilise iha armastuseks. Viimane oli tingitud sellest, et naine armastas kedagi teist ning see kirg, mis oli kellegi kolmanda poolt inspireeritud, muutis ta Baudelaire'i jaoks kauniks. Just see nendevaheline sünnis kaugus äratas poedis kujutlusvõime, inspireeris. Selle tunde säilitamiseks ei tohtinud nendevaheline kaugus kunagi väheneda: ihade rahuldamisega sureks ka armastus. Baudelaire'i tahtis, et säiliks

ainult see tunne, mis himusid tekitab, mitte iha ise. Baudelaire oli muutnud oma ebaeduka armuseikluse ammendamatuks inspiratsiooniallikaks. Paraku ei jäänud selline loominguliselt soodne vahekord kauaks püsima, sest Muusa, kes seda ise olla ei taha, kes ise oma hingega kaasa ei „mängi“, ei saa olla poeedi inspiratsioon. Marie oli valejumal, keegi, kelle Baudelaire'i oli ise loonud ning kellesse ta kunagi täielikult uskuda ei saanud, sest ta ei suutnud unustada, mil määral on naise jumalikkus tema enda mõttetöö vili. (Gilson 1962: 68-73)

Luuletused Madame Sabatier'ist on luuletused langenud muusast. Naisel oli mida Baudelaire'ile kui luuletajate pakkuda, kuid lõpuks pettis ta poeti sellega, et pakkus talle midagi, mida ta oleks võinud ükskõik kust mujalt saada. Jumalavallatu jumalus ei ole enam püha. Sabatier oli tema kättesaamatu ideaal, tema religioon, millesse ei saanud enam uskuda, kui see oli muutunud kõige tavalisemaks reaalsuseks. Muusarollist langenu on lihtsalt naine. (Gilson 1962: 78-79) Sellised olid kõik tema prostituudid – öösel Muusa, hommikul lihtsalt naine.

9.2. Talviku inspiratsioon

Baudelaire'i innustasid loomingu naised. Mis oli Talviku inspiratsiooniks? Kindlat vastust sellele küsimusele ei saa anda, kuid vihjeid võib leida autori isikust, tema eluloost. Üheks allikaks olid kindlasti tema kirjanduslikud eeskujud: Baudelaire'i ning Villoni kõrval ka Dante, Dostojevski, Shakespeare, Homeros, Puškin, Goethe; Eesti autoritest Liiv, Suits, Tuglas ja Gailit. Katrin Ennus on oma bakalaureusetöös „Dekadents ja Heiti Talvik“ tema kirjanduslikel taustadel lähemalt peatunud.

Talviku puhul ei ole kirjandusloost teada markantseid juhtumeid naistega, seega ei ole põhjust baudelaire'likke muusaotsinguid tema puhul oodata. Siiski leidub ka Talvikul palasid naistest, näiteks luuletus ülimast ekstaasist – „Üle haudade“. Talviku naine on saatuslik, hävitav ning hukatust toov. Baudelaire'i kombel tal neisse erilist usku ei ole – kui viimane üritas peale järjekordset pettumisehommikut ikka uuesti ja uuesti, siis Talviku puhul võib oletada, et lüürilise mina armuseiklused on harvad ning jäävad pigem

minevikku. Kuivõrd Talviku luules on üpris tugevalt tunda poseerimist, võib siinkohal teha oletuse, et naine etendab selles poosis teatavat osa. Selle oletuse kehtivusele ei saa päris kindlat vastust anda, kuid alljärgnevalt on püütud sel teemal spekuloida.

Talviku lüüriline mina on mandunud elumees ja poeet. Nagu eelnevalt välja tuli, on tormiline elu tema keha laastanud. „Eleegiast“ ning „Paariast“ tuli välja selle elu tormilisuse keemiline (alkohol ja tubakas) pool, kuid bordellide külastamise mainimisest ning emaste armu puudumisest kaugemale ei jõutud. „Tantsi!“ ja „Üle haudade“ annavad aimu sellest, mis lõbumajas siis toimus. Jättes lugeja kujutlusvõimele ruumi, on neis kirjeldatud ühe saatusliku naise võidukäiku. Olles teadlik sellise naise petlikkusest ning mõjust, andub „mina“ ikkagi tema võrgutavale tantsule ja lühikesele kleidile. Hullutav öö lõppeb Lethe jäises voos, mis viib unustamiseni. Kuna „mina“ ütleb „Paarias“, et tema elus jäi puudu naiselikust armastusest, siis võib eeldada, et Talviku enda inspiratsioonina naine ning tema armastus olulist rolli samuti ei mängi. Kuid tundub, et lüürilise mina prestiiž nõuab naisekuju olemasolu, teatud kogemusi saatuslike ning saatanlike naistega.

Siit tuleb välja veel üks erinevus kahe poeedi spliini vahel. Kui Baudelaire pettus nii isiklikult kui ka oma lüürilise mina vahendusel mitmeid kordi naistes, siis Talvikult ei ole taolisi juhtumeid teada, ka tema lüürilise mina kogemused ning suhtumine naistesse ei tundu olevat muud kui nõutav kriteerium tema poosis. Talviku naised ei mängi ka spliinis olulist rolli, nad on lüürilise mina patuelu üks väljendus.

10. Kokkuvõte

Heiti Talviku luules on tunda mitmete Euroopa kirjanike mõjutusi. Käesolevas töös on välja toodud eesti poeedi loomingu seos Charles Baudelaire'i „Kurja õite“ luuletustega, täpsemalt tsükliga „Spliin ja ideaal“.

Prantsusekeelse originaali asemel on kasutatud Tõnu Õnnepalu tõlkeid. Kriitikas on nende tõlgete headuse kohta toodud mitmeid vastuväiteid, kuid vaatamata sisulistele pisirõhkudele, mis mõnel puhul teravalt silma hakkavad, tundub see kogumik olevat kõige baudelaire'likum. Siiski on Õnnepalu „Kurja õied“ pigem prantsuse keelt oskavaile lugejaile, sest kuigi tõlkija on püüdnud Baudelaire'i luulet eesti keelde kogu selle headuses tuua, on need siiski pigem proosalised tõlked. Kõla ning riimide nautimiseks on luulelisemaid eestindusi, näiteks Ain Kaalepilt, Ants Oraselt või ka August Sangalt. Kuna Õnnepalu on ainuke, kes Baudelaire'i sellisel määral eesti keelde toonud, siis võib loota, et ka kujundite ning motiivide liikumine on usaldusväärsem ning kõige lähemal sellele, mida autor tegelikult mõelnud on.

Baudelaire on tuntud oma spliinitunde poolest, käesolevas töös on vastavaid elamusi otsitud ka Heiti Talviku „Palaviku“ luuletustest „Elegia“ ja „Paaria“. Loomulikult on mõlema autori puhul arvestatud ka teiste luuletustega ning terve kogumiku vältel arenenud meeolude ning motiividega.

Esmapilgul tundub mõlema autori analüüsitava luuletuste (Baudelaire'ilt „Spliin. Ma olen kui kuningas“ ja „Spliin. Mul rohkem on mälestusi“) meeolu sarnane. See väljendub nii kujundites (noor luukere) kui ka mõlema lüürilise mina üpris sarnases eneseväljenduses. Neid võib pidada luuletajateks, kuid erinevalt Talvikust on Baudelaire'i „mina“ oma loojaga sarnasem, luuletusi võib ka autoripoolsete pihtimustena lugeda. Talviku „mina“ on aga poseeriv ning teda ei saa alati tõsiselt võtta. Mõlemad lüürilised minad tunnevad end oma kehas võõra ning võimetuna, kuigi elutahe on mingil määral säilinud, pole jõudu selle

päästmiseks või kasutamiseks. Talviku „mina“ keha on ka füüsiliselt haige, reuma, astma, kahjustatud kopsud ja maks on enesehävitusliku eluviisi otsene tagajärg. Baudelaire'i „mina“ on kehaliselt terve, tema haigus ning sellega võitlemine on sisemised probleemid, mis väljapoole ainult muutunud meeleoluna paistavad.

Spliin, mida siin töös otsitakse, on rõhutatud meeleolu, mis väljendub raskemeelsuse, halva tuju ning elutüdimusena. Selline seisund, mis pealtnäha mõlema autori tegelasel vägagi sarnane, tekib erinevatel põhjustel. Baudelaire'i puhul on põhjust rääkida tema ideaaliotsingutest, mis alati nurjuvad, sest reaalsuses ei ole see kunagi ideaalne. Baudelaire'i ideaal peitub üldiselt minevikus, ka sellises, mida tegelikult pole olnud, kuid millest on unistatud. Selleks võib olla kadunud lapsepõlve süütus või naise ilu, mis oma täiuslikkuses peaks olema kui sfinks, kivist unistus – muutumatu ning igavene. Paraku ei ole ükski naine, väljaarvatud marmorkujuna, eatu ning täiuslik. See võib olla ka üks põhjustest, miks Baudelaire bordellis harv külaline polnud. Lisaks ideaalile otsis Baudelaire naises ka oma Muusat, inspiratsiooni. See tal isegi õnnestus, hetkeni, mil madame Sabatier pakkus talle midagi sellist, mida ta igalt poolt mujalt oleks saanud. Langenud Muusa ei ole aga enam püha. Sellist pettumist koges Baudelaire sagedasti, iga naudinguöö õhtuse Muusaga lõppes karmi reaalsusega: hommikul on viimane alati lihtsalt naine. See on ka üks võimalikke spliini põhjuseid – pettumine milleski, mida väga oodatud või otsitud. Baudelaire'i jaoks oli see Ideaal.

Talviku puhul ei ole põhjust rääkida Muusadest, kuigi naistest tal luuletusi leidub. Talviku naine kuulub pigem tema lüürilise mina poosi juurde, see on kohustuslik element, kui elatakse tormilist elu. Talviku „mina“ spliini põhjuseid peab niisiis mujalt otsima. Arvatavasti on selleks, sarnaselt Baudelaire'iga, milleski pettumine. „Palaviku“ esimeste luuletuste harmooniline ning lootusrikas kaja vaibub peagi ning valdavaks saab sügav pessimistlikkus. Pettumine lootuses või milleski minevikus toimunud on lähedal sellele, mis võib olla tema spliinitunde esilekutsujaks. Masendavalt mõjub ka see, kui avastatakse, et enesehävituslik eluviis on tekitanud pöördumatuid kahjustusi, kuid vaim pole enam piisavalt tugev, et midagi ette võtta. Sellise olukorra andestuseks ning ehk isegi õigustuseks on lüüriline mina endast väga haleda mulje jätnud: armiline nägu ning krampis liikmed

võiksid iga lugeja kaasa tundma panna. Talviku „minal“ see aga ei õnnestu, sest ta ei suuda oma rollis kuigi kaua püsida, „Paarias“ reedab ta end kiiresti ning näitab, et ta enam ei hooli ega vaja midagi.

Loomeinimeste haiguseks on läbi ajaloo peetud melanhooliat, mille tekkimist on seletatud nn kehamahlade teooriaga. Liigse musta sapi korral on kalduvus kurvameelsusele. Melanhooliat ning spliini päris üheks pidada ei saa, esimene seisneb pigem kurvas meeleolus, spliinis on valdavateks tunneteks tüdimus ning raskemeelsus.

Tänapäeval on nn moehaiguseks, kuigi ka meditsiiniliselt tõestatud ning ravitavaks, depressioon. Viimasel on spliiniga ühist nii sümptomites kui ka tekkepõhjustes. Talviku „mina“ võis kogeda mingisugust psüühilist traumat, mis end minevikust aegajalt tunda annab, teisalt võib spliin olla ka süüfilise või alkoholismi tagajärg. Baudelaire'i spliini põhjuseid alkoholist ei leia, pigem on selleks ideaali kaotamise traagika. Kuigi depressioon ja spliin on väliselt sarnased, ei ole põhjust viimast samuti vaimseks häireks pidada. Lisaks eelpool nimetatud põhjustele mõjutab spliini ka elukeskkond, eriti tuntavalt Baudelaire'il, kes elas 19. sajandi Pariisis, koos kõigi kiusatuste ning pahedega.

Kirjandus

- Aspel, Aleksander* 1958. Heiti Talviku isiksus ja luule. – *Mana* nr 4, lk 7-24.
- Baudelaire, Charles* 2000. *Les Fleurs du mal*. Kurja õied. Tlk. Tõnu Õnnepalu. Eesti Keele Sihtasutus.
- Benjamin, Walter* 1999. *Illuminations*. Ed. Hannah Arendt, transl. Harry Zorn. London: Pimlico, pp. 152-196.
- EKMS* = Saareste, Johannes 1979. Eesti keele mõisteline sõnaraamat. Indeks, II-IV. Uppsala: Finsk-ugriska institutionen.
- Ennus, Katrin* 2000. Dekadents ja Heiti Talvik. Bakalaureusetöö. Käsikiri Tartu Ülikooli eesti kirjanduse õppetoolis.
- Gilson, Étienne* 1962. Baudelaire and the Muse. – *Baudelaire. A Collection of Critical Essays*. Ed. Henri Peyre. Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, pp. 67-85.
- Kaalep, Ain* 2001. Baudelaire Eestis. – *Keel ja Kirjandus* nr 6, lk 390-393.
- Kaelas, Aleksander [A.K.]* 1936. Heiti Talvik. Dekadendist klassikalise luule pooldajaks. [Intervjuu Heiti Talvikuga] – *Vaba Maa*, 25. aprill, nr 93, lk 8.
- Kann, Kallista* 1995. Prantsuse-eesti sõnaraamat. 3., täiend. trükk. Toim ja täiend L. Leesi. Tallinn: Valgus.
- Krull, Hasso* 1998. Prantsuse sümbolism. Nimisõnastik. – *Vikerkaar* nr 12, lk 68-74.
- Lepsoo, Tanel* 2005. Kaotatud ja taasleitud autor. Pilguheit Tõnu Õnnepalu tõlkepoetikale. – *Vikerkaar* nr 4-5, lk 174-179.
- Oras, Ants* 1957. Heiti Talvik. Luuletaja ja tema missioon. – Heiti Talvik. *Kogutud luuletused*. Huddinge: Kirjastus Vaba Eesti, lk 5-22.
- Paukson, Harald* 1934. Heiti Talvik: Palavik. Luuletusi 1924-1934. Kammissseppade kirjastus Tartus 1934. – *Eesti Kirjandus* nr 2, lk 87-88.
- Poulet, Georges* 1962. Baudelaire and Human Time. – *Baudelaire. A Collection of Critical Essays*. Ed. Henri Peyre. Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, pp. 132-148.

- Ross, Kristiina* 2001. Kolm Baudelaire'i. – Sirp 19. jaanuar, lk 14.
- Rummo, Paul-Eerik* 2001. Tugev koputus Baudelaire'i uksele. – Vikerkaar nr 2-3, lk 175-178.
- Saarma, Jüri* 1982. Psühhiaatria minevik ja tänapäev. Tallinn: Valgus, lk 26-30.
- Saarma, Jüri* 1995. Depressioon. Tallinn: Valgus.
- Talvik, Heiti* 1934. Palavik. Luuletusi 1924-1934. Tartu: Kellasseppade kirjastus.
- Talvik, Heiti* 2007. Legendaarne. Teine trükk. Toim. Kristina Schmidt. Koost. Karl Muru ja Hando Runnel. Tartu: Ilmamaa.
- The Oxford English Reference Dictionary* 1996. Second Edition. Ed. Judy Pearsall and Bill Trumble. New York: Oxford University Press.
- Vahter, Herman* 1994. Naha- ja suguhaigused. Tallinn: Valgus, lk 122-138.
- VSL = Võõrsõnade leksikon. 7., täiend. ja parand. trükk. Koost. Eduard Vääri, Richard Kleis ja Johannes Silvet. Tallinn: Valgus.

Spleen in the poetry of Heiti Talvik and Charles Baudelaire

Summary

This paper concentrates in the similar feeling of spleen in the poetry of Heiti Talvik and Charles Baudelaire. The analysis focuses mostly on the lyric characters in „Eleegia“ and „Paaria“ from Talvik and „Spleen. Je suis comme le roi“ and „Spleen. J’ai plus de souvenirs“ from Baudelaire. The feeling of spleen expresses itself through the sensation of boredom and ill temper. The reasons are more complicated and can be found in both characters actions. In the case of Baudelaire there is a strong sensation of time involved, meaning that sometimes one can feel extraordinarily intensely time around us. Second reason and explanation for spleen in Baudelaire’s poetry is women and an Ideal he is searching for. In the case of Talvik the reasons are more obvious. His lyric character’s drinking and syphilis can cause such trouble and intense mood changes.

Spleen is also associated with melancholy and depression. They have similar symptoms but unlike melancholy and depression spleen is not a psychological disease. The causes of spleen are more social and depend more on the environment. Baudelaire lived in 19th century Paris, metropolis. Although Paris and Tartu are not comparable, one can experience if not the same at least similar life of a big city dweller in Tartu.

Lisa 1. Heiti Talvik „Paaria” ja „Eleegia”

Paaria

1

Mind kurnand pahed, laostand ajad karmid,
Bordelle põrgu jäänd mu viimne veering.
Mu palet moonutavad pussiarmid
Ja kaela kuritõve tätoveering.

Kuis tõmbleb tuul mu pimekülmas ärklis!
Mu sõrmed ammu reumas kiskund krampi.
Kord pigistas mu kurku kraede tärkliis,
Nüüd astmarünnak, haarav elulampi.

Kui piinav nälg mind sunnib tänavale,
Ma süüvin rahvamassi kuuma sülle.
Käed kohmakad, kuid mõistus teraskale,
Sää! kütin seelikuid ja ridikülle.

Ja vastu keskööd kuski vargakoopas
Juut-ihnur rahaks vahetab mu noosi
Ja varavalgeni „Hotell-Euroopas”
Ma rüüpan makstud kire jäist narkoosi.

*

On tiine hirmust sellel’ järgnev uni.
Ma kuulen kooljaist nagisemas treppi,
Või surnud öös mind jälgib hommikuni
Tumm kordnik, vibutades kummikeppi.

2

Veel tuikab mu tarduv aort,
Veel tõmblevad väsinud veenid.
Mu pää on kui mürgiretort,
Kus käärimas tusk ja migreenid.

Mul’ võõraks jäi emaste arm
Ja tundmatuiks tundmuste keerud.
Mu kopsud sõi tubaka karm
Ning alkohol hävitas neerud.

Must jäänud vaid kõle kompleks
Luuvaludes puusi ja reisi,
Mis edasi elab vaid seks,
Et vihata ennast ja teisi.

Eleegia

Mu süda meeltekoldes tuhastub
Ning aju söestub nikotiini vingus.
Kas iial enam puhastub
Mu tahe, lõtvuv ulaelu lingus?

Ning iga läbipõetud aastaga
Roog maine näib mul' kibedam ja toorem.
Hing täitund saastaga,
Mis jätnud sinna mineviku koorem.

Üks veski nähtamatu jahvatab
Kõik rõõmud mürgiks jahtuvas mu veres,
Kus elumõte kahvatab
Kui närbuu päike kleepjas udumeres.

Lisa 2. Tõnu Õnnepalu „Spliin. Mul rohkem on mälestusi” ja Charles Baudelaire „Spleen. J’ai plus de souvenirs”

Spliin

Mul rohkem on mälestusi, kui oleks tuhandeaastaselt.

Suur sahtliterohke kummut – kus on lademetes arveraamatuid,
Värsse, armastuskirju, kohtuprotsesse, romansse,
Aga ka lõpparvesedeleisse keeratud juuksesalke –
Vähem salajaid asju varjab kui minu kurblik aju.
Ta on püramiid, ta on tohutu sügav kelder,
Mis mahutab rohkem surnuid kui mõni ühishaud.
- Kalmistu olen, mida põlglik kuugi ei külasta
Ja kus kahetsustena roomavad pikad vaglad,
Kes alati ründavad just mu kõige kallimaid surnuid.
Ma olen buduaar vana, kus närtsinud roose vedeleb,
Kus rahuga puhkab moestläninud moodide ladestu,
Kus mõni kaeblik pastell ja paar Boucher’ plassi pilti
Haistavad lahti jäetud parfüümpudeli lõhna.

Miski ei veni nii pikalt nagu need päevad lonkavad,
Siis, kui lumiste aastate raskete helveste langedes
Tüdimus, morni huvipuuduse vili,
Saavutab surematuse mõõtmed.
- Nüüd pole enam sa muud, oo elav aine!
Kui graniit, mida ümbritseb ähmane õudus,
Tukkumas kusagil udusse mähkunud Sahaaras,
Vana sfinks, kellest muretu ilm pole kuulnud
Ega kaardile kandnud seda, kes oma metsikuses
Laulab vaid lojuva päikese kiirtele.

Spleen

J'ai plus de souvenirs que si j'avais mille ans.

Un gros meuble à tiroirs encombré de bilans,
De vers, de billets doux, de procès, de romances,
Avec de lourds cheveux roulés dans des quittances,
Cache moins de secrets que mon triste cerveau.
C'est une pyramide, un immense caveau,
Qui contient plus de morts que la fosse commune.
— Je suis un cimetière abhorré de la lune,
Où comme des remords se traînent de longs vers
Qui s'acharnent toujours sur mes morts les plus chers.
Je suis un vieux boudoir plein de roses fanées,
Où gît tout un fouillis de modes surannées,
Où les pastels plaintifs et les pâles Boucher
Seuls, respirent l'odeur d'un flacon débouché.
Rien n'égale en longueur les boiteuses journées,
Quand sous les lourds flocons des neigeuses années
L'ennui, fruit de la morne incuriosité,
Prend les proportions de l'immortalité.
— Désormais tu n'es plus, ô matière vivante!
Qu'un granit entouré d'une vague épouvante,
Assoupi dans le fond d'un Sahara brumeux;
Un vieux sphinx ignoré du monde insoucieux,
Oublié sur la carte, et dont l'humeur farouche
Ne chante qu'aux rayons du soleil qui se couche.

Lisa 3. Tõnu Õnnepalu „Spliin. Ma olen kui kuningas” ja Charles Baudelaire „Spleen. Je suis comme le roi”

Spliin

Ma olen kui kuningas ühel vihmasel maal,
Rikas, kuid võimutu, noor, aga siiski kui rauk,
Kes oma õpetajate koogutamisi põlates
Igavleb koerte ja teiste loomade seltskonnas.
Miski ei lõbusta teda, ei ulu, pistrikujaht
Ega ta oma rahvas, nälga kõngev seal rõdu all.
Ka tema lemmiknarri grotesksed ballaadid
Ei lahuta enam selle julma tõbise laupa;
Tema liiliamustriga voodist saab haud
Ja kojadaamid, keda alati veetleb kes tahes prints,
Ei oska leida ühtegi sedavõrd siivutut kleiti,
Mis naeratust võluks veel selle noore luukere suule.
Tark, kes talle teeb kulda, kunagi pole suutnud
Tema olemust rookida puhtaks rikutud elemendist
Ega neis verevannides, mis pärit muistsetelt roomlastelt
Ja mida vanaduspäevade paistel iga võimumees meenutab,
Osanud soojaks kütta seda tuimunud korjust,
Kus vere asemel voolab Lethe rohekas vesi.

Spleen

Je suis comme le roi d'un pays pluvieux,
Riche, mais impuissant, jeune et pourtant très vieux,
Qui, de ses précepteurs méprisant les courbettes,
S'ennuie avec ses chiens comme avec d'autres bêtes.
Rien ne peut l'égayer, ni gibier, ni faucon,
Ni son peuple mourant en face du balcon.
Du bouffon favori la grotesque ballade
Ne distrait plus le front de ce cruel malade;
Son lit fleurdelisé se transforme en tombeau,
Et les dames d'atour, pour qui tout prince est beau,
Ne savent plus trouver d'impudique toilette
Pour tirer un souris de ce jeune squelette.
Le savant qui lui fait de l'or n'a jamais pu
De son être extirper l'élément corrompu,
Et dans ces bains de sang qui des Romains nous viennent,
Et dont sur leurs vieux jours les puissants se souviennent,
Il n'a su réchauffer ce cadavre hébété
Où coule au lieu de sang l'eau verte du Léthé

Lisa 4. Augus Sang „Spliin. Mu mälestuste last” ja Jaan Kross „Spliin. Ma olen kui vürst”

Spliin

Mu mälestuste last on nii painajalik,
Kui oleks elutee mul tuhat aastat pikk.

Ka vanas kapis, kus on nii mõnigi salmik,
Peokutseid, kviitungeid, kimp kirju, raske palmik –
Sealgi vähem on koos kui minu vaeses peas.
See on kui püramiid, kus sarkofaagid reas.
Ei ühishauaski või rohkem kooljaid leida.

Olen kalmistu, kuhu kuu kiiri ei heida.
Kui hingepiinad seal vaid vaglad roomavad;
Mis mulle kallis on, nad kohe hoomavad.
Ma olen buduaar, kus tolm on võtnud voli,
Kus vanu ehteid on, kõiksugu veidrat koli,
Pastelle abituid, tuhm koopia Boucher’st,
Hõng närtsind roosidest ja haihtund lõhnaveest.

Paigal seisvat näib aeg ja aastategi kadu
Nii monotoonne nagu lõputu sadu.
Tusk, tõntsi loiduse fataalne sigidik,
Ainus tõelisuus on – pikk nagu igavik.
Mida üldse sa nüüd veel oled, elav aine?
Vaid kalju lagedal, kus voogav liivalaine
Ja päike põletab peal armu andmata,
Või maal, mis kaardile on seni kandmata,
Sünk sfinks, kes üksida on üle silmapiiri
Ja laulab laulu seal keset loojangu kiiri.

Spliin

Ma olen kui vürst, vürst sajulisel maal,
Nõrk, aga rikas, noor, kuid raugakepi naal –
Kes reveransimoest ei pea, vaid põlgab seda
Ja raskelt igavleb koos oma penidega.
Ei talle rõõmu tee ei jahisaak, ei –kull,
Ja rahvast laastav surm, ka see on talle null.
Ja lemmiknarri laul, mis kõlksub salmikaupa,
Ei enam silenda sel julmal haigel laupa.
Lillsängist saab tal haud, ja hoovidaamid reas,
Need, kellele on head kõik, kellel kroon on peas,
Ei oska leida uut nii siivutut tualetti,
Et naerma panna see võiks toda noort skeletti.
Tark, kes tal kulda teeb, ka see ei leidnud ust
Ta põue, juurimaks sealt välja riknemust,
Ning verekümbus ka, mis Roomast meienigi
On jõudnud, meenudes me võimsail vanuigi,
Ei suuda soendada sel laibal verd, sest et
Ta sees ei voola muud kui Lethe haljast vett.